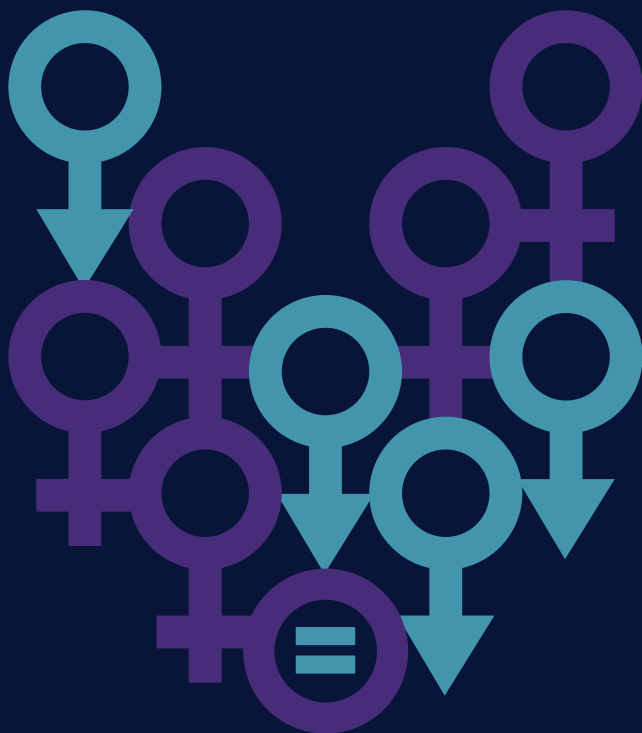

Financuar nga
Bashkimi Evropian

VLERËSIMI I PROGRESIT INSTITUCIONAL DHE KOORDINIMIT KUNDËR DHUNËS **ME BAZË GJINORE NË KOSOVË**

Qendra Kosovare për Studime Gjinore
Kosovar Gender Studies Center

**so!idar
suisse**

“Vlerësimi i Progresit Institucional dhe Koordinimit kundër Dhunës me Bazë Gjinore në Kosovë” është një studim përfundimtar i realizuar nga Qendra Kosovare për Studime Gjinore (QKSGj) në partneritet me Solidar Suisse për Evropën Juglindore, botuar në kuadër të programit të BE-së “Parandalimi i dhunës me bazë gjinore përmes edukimit dhe ngritjes së vetëdijes”, e menaxhuar nga Zyra e Bashkimit Evropian në Kosovë. Ky projekt është i përkushtuar për të luftuar dhe parandaluar të gjitha format e dhunës me bazë gjinore në shoqërinë kosovare përmes edukimit dhe ngritjes së vetëdijes.

Autore: Nora Jusufi, Drejtoreshë, IDRA Research and Consulting – Kosovë

Redaktore: Luljeta Demolli, Qendra Kosovare për Studime Gjinore

Menaxhere e Hulumtimit: Alba Ajdarevikj, Qendra Kosovare për Studime Gjinore

Qendra Kosovare për Studime Gjinore (QKSGj) ka kontribuar në integrimin gjinor që nga viti 2002 dhe vazhdimisht mundohet që të arrijë barazinë gjinore në Kosovë. Ka qenë nismëtare e ndryshimeve ndaj sistemit diskriminues, normave shoqërore dhe standardeve të dyfishta brenda shoqërisë kosovare dhe është shumë aktive në monitorimin e institucioneve publike. Misioni i QKSGj-së është integrimi i analizave, programeve dhe politikave të ndjeshme ndaj gjinisë në të gjithë sektorët e shoqërisë kosovare duke rritur ndërgjegjësimin gjinor dhe duke u përqendruar në çështjet gjinore, zhvillimin e studimeve gjinore dhe sigurimin se ka përfshirje të politikave të ndjeshme gjinore përmes hulumtimit, zhvillimit të politikave, avokimit dhe lobimit.

Përgjegjësia

Ky publikim është i financuar nga Bashkimi Evropian. Përmbytja e tij është përgjegjësi e vetme e Qendrës Kosovare për Studime Gjinore (QKSGj) dhe nuk pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet e Bashkimit Evropian.

E drejta autoriale © 2025 – Qendra Kosovare për Studime Gjinore (QKSGJ). Të gjitha të drejtat e rezervuara. Licencuar në Qendrën Kosovare për Studime Gjinore (QKSGj) me kushte.

PËRMBAJTJA

Lista e figurave	5
Lista e Tabelave	6
Përmbledhje Ekzekutive	7
Hyrje	9
Konteksti dhe Rishikimi i Literaturës	10
Metodologjia	13
Përmbledhje	13
Komponenti Sasior	13
Komponenti Cilësor	14
Përcaktimi i mostrave dhe mbledhja e të dhënave	14
Gjetjet e Anketës dhe Intervistave Gjysmë të strukturuar	15
Profili Demografik	15
Perceptimet mbi Dhunën me Bazë Gjinore	19
Shkaqet e Dhunës me Bazë Gjinore	21
Reagimi Institucional	23
Trajnimet dhe Ndërtimi i Kapaciteteve	25
Mekanizmat Koordinues Komunalë Kundër Dhunës në Familje (MKKDDHF) ..	28
Nevojat e të Mbijetuarave të Dhunës me Bazë Gjinore	30
Krahasim mes Studimit Bazë dhe Studimit Përfundimtar	35
Përfundim	38
Rekomandime	40
Referencat	42

LISTA E FIGURAVE

FIGURA 1 Shpërndarja e të anketuarve sipas rajonit.....	15
FIGURA 2 Shpërndarja e të anketuarve sipas moshës	16
FIGURA 3 Shpërndarja e të anketuarve sipas gjinisë.....	16
FIGURA 4 Niveli arsimor i të anketuarve	16
FIGURA 5 Përkatësia institucionale e të anketuarve.....	17
FIGURA 6 Rolet institucionale të të anketuarve	17
FIGURA 7 Anëtarësia në MKKDHf	18
FIGURA 8 Vite në rolin aktual	18
FIGURA 9 Niveli i perceptuar i dhunës me bazë gjinore (DHBGJ) në Kosovë.....	20
FIGURA 10 Ndryshimi në situatën e DHBGJ-së krahasuar me dy vjet më parë ..20	
FIGURA 11 Shkaqet kryesore të dhunës në familje (përqindja e përmendjeve)21	
FIGURA 12 Ndryshimet e vërejtura në shkaqet themelore të dhunës me bazë gjinore.....	22
FIGURA 13 Angazhimi institucional me rastet e dhunës me bazë gjinore.....	23
FIGURA 14 Lehtësia e raportimit të rasteve të dhunës në familje	23
FIGURA 15 Konfidencialiteti i kanaleve të raportimit.....	24
FIGURA 16 Pika fillestare e raportimit për rastet e dhunës në familje	24
FIGURA 17 Pjesëmarrja në trajnime që lidhen me DHBGJ-në ose MKKDHf-në (dy vitet e fundit)	25
FIGURA 18 Dobia e perceptuar e trajnimeve të ndjekura	26
FIGURA 19 Aftësitë e fituara përmes trajnimeve për DHBGJ/MKKDHf	26
FIGURA 20 Temat prioritare për trajnime të ardhshme.....	27
FIGURA 21 Funksionaliteti i MKKDHf-ve në komuna.....	28
FIGURA 22 Efektiviteti i perceptuar i MKKDHf-ve	28
FIGURA 23 Sfidat kryesore institucionale në reagimin ndaj DHBGJ-së nga MKKDHf-të.....	29
FIGURA 24 Sfidat kryesore me të cilat përballen të mbijetuarat e dhunës në familje.....	30
FIGURA 25 Perceptimi nëse të mbijetuarave të DHBGJ-së u ofrohet mbështetje e mjaftueshme.....	31
FIGURA 26 Perceptimi i mundësisë për replikimin e praktikave të mira komunale në komuna të tjera.....	32

FIGURA 27 Prioritetet strategjike për ndërhyrjet e ardhshme33

FIGURA 28 Boshllëqet e identifikuara për përmirësimin e parandalimit të dhunës me bazë gjinore34

LISTA E TABELAVE

TABELA 1 Shpërndarja e të intervistuarve sipas përkatësisë institucionale dhe komunës..... 19

TABELA 2 Krahasimi i treguesve bazë dhe përfundimtar36

PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Ky studim përfundimtar vlerëson progresin e arritur në kuadër të projektit *Parandalimi i Dhunës me Bazë Gjinore përmes Edukimit dhe Ndërgjegjësimit*, i implementuar nga Qendra Kosovare për Studime Gjinore (QKSGJ) në partneritet me Solidar Suisse dhe i financuar nga Bashkimi Evropian. Studimi vlerëson ndryshimet në ndërgjegjësim, koordinim institucional dhe mekanizma të mbështetjes së të mbijetuarave krahasuar me gjetjet e studimit bazë të vitit 2023: *Kuptimi i Kontekstit Institucional: Vlerësimi i Dhunës me Bazë Gjinore në Kosovë*.

Anketa e studimit përfundimtar mbledhi të dhëna nga 62 përfaqësues institucionalë përmes anketave online dhe telefonike, të plotësuara nga 12 intervista cilësore me policinë, Qendrat për Punë Sociale, zyrtarët komunal dhe përfaqësuesit e OJQ-ve. Pyetësi përsëriti modelin e studimit bazë për të siguruar krahasueshmërinë, duke futur njëkohësisht tregues të rinj mbi pjesëmarrjen në trajnime, funksionalitetin e mekanizmave të koordinimit dhe mjaftueshmërinë e mbështetjes për të mbijetuarat.

Zhvillimet Kryesore Pozitive (2023–2025)

- **Koordinim i përmirësuar institucional:** Përqindja e të anketuarve që i vlerësojnë Mekanizmat e tyre Koordinuese Komunale kundër Dhunës në Familje (MKKDHf) si *efektivë ose deri diku efektivë* u rrit nga **64% në 85%**, duke reflektuar takime më të rregullta dhe procedura më të qarta referimi.
- **Mbështetja e shtuar për të mbijetuarat:** Besimi se *mbështetja për viktimat është e mjaftueshme* u rrit nga **39% në 53%**, duke treguar bashkëpunim më të fortë ndërinstitutional dhe qasje të përmirësuar në shërbime.
- **Pjesëmarrje më e lartë në trajnime:** **66%** e përfaqësuesve institucionalë morën pjesë në trajnime në lidhje me DHBGJ-në ose MKKDHf-në, me **93%** që i vlerësuan ato *të dobishme ose shumë të dobishme*.
- **Bazë e përforcuar aftësish:** Të anketuarit përmendën më shpesh përfitimet në *mbështetjen e të mbijetuarave (30%)*, *trajtimin e rasteve (23%)* dhe *raportimin dhe dokumentimin (20%)*, duke lënë të nënkuptohet se ka ofrim më të qëndrueshëm të shërbimeve.
- **Zhvendosja drejt strategjive të përqendruara te të mbijetuarat:** Krahasuar me vitin 2023, prioritetet institucionale u zhvendosën nga ndërgjegjësimi dhe zbatimi i ligjit në *mbështetjen, rehabilitimin dhe fuqizimin ekonomik të të mbijetuarave*.

- **Qasje e përmirësuar e kanaleve të raportimit:** Përqindja e të anketuarve që e përshkruan raportimin e dhunës në familje si të *vështirë* ra nga 68% në 40%, duke reflektuar besim më të madh në institucione.
- **Mbulim i zgjeruar institucional:** Në fund të anketës përfshiheshin 62 të anketuar, nga 51 në vitin 2023, duke siguruar përfaqësim më të gjerë në të gjitha institucionet komunale dhe qendrore.

Rezultatet konfirmojnë se ndërgjegjësimi dhe koordinimi institucional janë forcuar ndjeshëm. MKKDHF-të po funksionojnë në mënyrë më efektive, me role më të përcaktuara dhe bashkëpunim më të fortë midis policisë, shërbimeve sociale dhe departamenteve komunale. Ndërtimi i kapaciteteve ka arritur në një gamë të gjerë profesionistësh, duke rritur si qëndrueshmërinë procedurale ashtu edhe praktikën e përqendruar të mbijetuarat. Analiza gjithashtu thekson një ndryshim gradual në mënyrën se si institucionet e konceptojnë DHBGJ-në, nga shikimi i saj kryesisht si një çështje ligjore në njohjen e dimensioneve të saj sociale, ekonomike dhe psikologjike.

Pavarësisht progresit, mbeten disa sfida. Burimet e kufizuara vazhdojnë të ndikojnë në strehimore dhe shërbime mbështetëse psikosociale, veçanërisht jashtë zonave të mëdha urbane. Stigma, frika nga hakmarrja dhe varësia ekonomike ende i dekurajojnë shumë të mbijetuara nga raportimi. Qëndrueshmëria e operacioneve të MKKDHF varet gjithashtu nga financimi më i qëndrueshëm dhe monitorimi sistematik.

Në përgjithësi, studimi përfundimtar tregon se reagimi i Kosovës ndaj dhunës me bazë gjinore po bëhet më i koordinuar, gjithëpërfshirës dhe i fokusuar te të mbijetuariat. Përmirësimet e vërejtura që nga viti 2023 tregojnë vlerën e veprim-it të integruar, duke kombinuar trajnimin, ndërgjegjësimin publik dhe reformën institucionale. Investimi i vazhdueshëm në koordinimin lokal, shërbimet për të mbijetuariat dhe ndërtimin e kapaciteteve është thelbësor për të konsoliduar këto përmirësime dhe për të siguruar llogaridhënien institucionale në afat të gjatë.

Projekti *Parandalimi i Dhunës me Bazë Gjinore Përmes Edukimit dhe Ndërgjegjësimit* u implementua nga Qendra Kosovare për Studime Gjinore (QKSGJ) në partneritet me Solidar Suisse, i financuar nga Bashkimi Evropian. Studimi synon të vlerësojë progresin e bërë gjatë periudhës së projektit 2023–2025 në forcimin e përgjegjeve institucionale, koordinimit dhe ndërgjegjësimit publik mbi dhunën me bazë gjinore (DHBGJ) në tërë Kosovën. Qëllimi i tij i përgjithshëm është parandalimi dhe luftimi i dhunës ndaj grave duke promovuar barazinë gjinore, duke përmirësuar mekanizmat institucionalë dhe duke nxitur ndërgjegjësimin në nivel komuniteti se dhuna përbën shkelje të të drejtave themelore të njeriut. Projekti u implementua në gjashtë komuna, përkatësisht, Prishtinë, Prizren, Gjakovë, Mitrovicë, Gjiilan dhe Kamenicë, përmes një sërë ndërhyrjesh të koordinuara që përfshinin institucionet, shkollat dhe sferën publike.

Ky studim përfundimtar vjen pas dhe ndërtohet mbi studimin bazë të vitit 2023 *“Të kuptuarit e kontekstit institucional: Vlerësimi i dhunës me bazë gjinore në Kosovë”*, i cili ofroi provat e para të strukturuar mbi nivelin e ndërgjegjësimit institucional, koordinimin ndërinstitucional dhe perceptimet lidhur me parandalimin dhe reagimin ndaj dhunës me bazë gjinore në Kosovë. Studimi përfundimtar rishikon të njëjtat fusha tematike duke aplikuar instrumente dhe tregues të krahasueshëm, ndërkohë që integron module të reja që pasqyrojnë ndryshimet në kapacitetin institucional, koordinimin dhe shërbimet mbështetëse për të mbijetuarat, të zhvilluara gjatë zbatimit të projektit.

Raporti vlerëson ndryshimet që nga viti 2023, veçanërisht në aspektin e koordinimit institucional, ndërgjegjësimit dhe perceptimeve për DHBGJ-në mes aktorëve përgjegjës, si dhe funksionalitetin e Mekanizmave Koordinuese Komunale kundër Dhunës në Familje (MKKDDHF). Ai shqyrton se deri në çfarë mase është arritur progres në forcimin e sistemeve të parandalimit, mbrojtjes dhe reagimit, dhe nëse janë adresuar boshllëqet e identifikuara më parë në studimin bazë.

Konteksti dhe Rishikimi i Literaturës

Dhuna me bazë gjinore vazhdon të përfaqësojë një nga format më të rënda të pabarazisë gjinore në Kosovë. Siç është theksuar në raportin bazë, mbi 95% e rasteve të dhunës në familje përfshijnë gratë si viktimat dhe burrat si autorë¹, dhe përgjigjet institucionale shpesh janë penguar nga koordinimi i kufizuar, burimet e pamjaftueshme dhe zbatimi jokonsistent i masave ligjore². Ndërsa korniza ligjore dhe e politikave, duke përfshirë Ligjin për Barazinë Gjinore (2015)³, Ligjin për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Dhuna në Familje, Dhuna ndaj Grave dhe Dhuna në Baza Gjinore⁴ dhe Strategjinë Kombëtare për Mbrojtjen nga Dhuna në Familje dhe Dhuna ndaj Grave (2022–2026)⁵, ofrojnë një bazë të fortë, zbatimi efektiv mbetet një sfida.

Angazhimi i Kosovës ndaj kornizave ndërkombëtare si CEDAW dhe Konventa e Stambollit përforcon më tej detyrimin e saj për të parandaluar dhe adresuar të gjitha format e DHBGJ-së. Që nga viti 2020, Konventa e Stambollit është zbatuar drejtpërdrejt përmes ndryshimeve kushtetuese⁶, duke udhëhequr zhvillimin e politikave dhe mekanizmave të integruar.

Vitet e fundit janë vërejtur përparime të rëndësishme ligjore dhe institucionale. Në tetor 2023, Kosova miratoi Ligjin gjithëpërfshirës nr. 08/L-185 për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Dhuna në Familje, Dhuna ndaj Grave dhe Dhuna në Baza Gjinore, i cili konsolidon mandatet e parandalimit, mbrojtjes, ndjekjes penale, koordinimit dhe mbledhjes së të dhënave në të gjitha institucionet⁷. Ligji gjithash-

¹ Rrjeti i Grave të Kosovës. (2022). *Zvarritja e Rasteve të Dhunës me Bazë Gjinore nga Sistemi Gjyqësor*. Në dispozicion në: <https://tinyurl.com/7tbnn47w>

² Qendra Kosovare për Studime Gjinore (QKSGJ) dhe Solidar Suisse Southeast Europe – Kosova. (2023). *Të kuptuarit e Kontekstit Institucional: Vlerësimi i Dhunës me Bazë Gjinore në Kosovë*. Në dispozicion në <https://tinyurl.com/5spj9f5n>

³ Ligji nr. 05/L 020 për Barazinë Gjinore (2015). Në dispozicion në: <https://tinyurl.com/ydff8sts>

⁴ Ligji Nr. 08/L-1 85 për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Dhuna në Familje, Dhuna ndaj Grave dhe Dhuna në Baza Gjinore (2023). Në dispozicion në: <https://tinyurl.com/bdd2zkub>

⁵ Strategjia Kombëtare për Mbrojtje nga Dhuna në Familje dhe Dhuna ndaj Grave 2022–2026. Qeveria e Kosovës. Në dispozicion në: <https://tinyurl.com/s692ymrn>

⁶ Kushtetuta e Republikës së Kosovës me amendamentet I-XXIV (2020). Në dispozicion në: <https://tinyurl.com/34kcdt2h>

⁷ Ligji Nr. 08/L-1 85 për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Dhuna në Familje, Dhuna ndaj Grave dhe Dhuna në Baza Gjinore (2023). Në dispozicion në: <https://tinyurl.com/bdd2zkub>

tu përcakton zyrtarisht rolin e Koordinatorit Kombëtar kundër Dhunës në Familje, i cili mbikëqyr zbatimin dhe raportimin në nivel qendror. Në vitin 2024, Qeveria miratoi një Rregullore për Organizimin dhe Funksionimin e Zyrës së Koordinatorit Kombëtar, duke e funksionalizuar këtë rol dhe duke zgjeruar bashkëpunimin mid-ministrive dhe strukturave komunale⁸.

Për të mbështetur reagimin në nivel lokal, Udhëzimet e OSBE-së për Performancë Efektive të MKKDHF-ve (2023) standardizuan anëtarësimin, praktikat e të dhënave dhe rrugët e referimit. Aktualisht, 33 komuna kanë MKKDHF funksionale, shumë prej të cilave mbështeten nga UN Women dhe OSBE, megjithëse aktiviteti i tyre mbetet i pabarabartë për shkak të fluksit të ndryshimeve dhe kufizimeve të burimeve.⁹

Në nivel kombëtar, Baza e të Dhënave të Unifikuara mbi Dhunën në Familje, e krijuar në vitin 2019 dhe e përmirësuar gjatë viteve 2023–2024 me mbështetjen e UN Women, është shndërruar në mjetin kryesor për ndjekjen e rasteve ndërinsticionale. Megjithatë, edhe pse mbulimi i saj po zgjerohet, misionet monitoruese të BE-së dhe OKB-së theksojnë se boshllëqet në të dhëna vazhdojnë, veçanërisht në lidhje me qasjen në shërbimet mbrojtëse dhe rezultatet për viktimat.¹⁰¹¹¹²

Studimet dhe raportet e monitorimit gjatë viteve 2023–2025 tregojnë përparim gradual. Një raport i Grupit për Studime Juridike dhe Politike (GSJP) i vitit 2024 evidenton reagim të përmirësuar në hetimet policore dhe koordinim më të mirë ndërmjet zyrave komunale dhe gjykatave, por gjithashtu identifikon raportim

⁸ Qeveria e Kosovës. (2024). Rregullore për Organizimin dhe Funksionimin e Zyrës së Koordinatorit Kombëtar për Mbrojtje nga Dhuna në Familje, Dhuna ndaj Grave dhe Dhuna në Bazë Gjimore (GRK Nr. 37/2024). Në dispozicion në: <https://tinyurl.com/2n4d35y8>

⁹ Misioni i OSBE-së në Kosovë. (2023). Udhëzime për Performancën Efektive të Mekanizmave Koordinues Komunalë kundër Dhunës në Familje. Në dispozicion në: <https://tinyurl.com/y88244um>

¹⁰ Këshilli i Evropës. (2022). Vlerësimi i përputhshmërisë së ligjeve, politikave dhe masave të tjera të Kosovës me standardet e Konventës së Stambollit. Në dispozicion në: <https://tinyurl.com/bddx437m>

¹¹ EULEX Kosovë. (2022). Vlerësim i trajtimit të rasteve të përdhunimit nga sistemi i drejtësisë në Kosovë. Në dispozicion në: <https://tinyurl.com/dafymvp9>

¹² Grupi për Studime Juridike dhe Politike (GSJP). (2024). Raporti Vjetor mbi Trajtimin Institucional të Rasteve të Dhunës në Familje në Kosovë, Korrik 2023–Qershor 2024. Në dispozicion në: <https://tinyurl.com/c26xdx55>

të pamjaftueshëm dhe procedura gjyqësore të zgjatura.¹³¹⁴ Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS, 2024) po ashtu theksoi rritjen e ndërgjegjësimit ndërmjet grave, por edhe një mosbesim të vazhdueshëm ndaj institucioneve të drejtësisë.¹⁵ Monitorimi nga EULEX (2022) vazhdoi të theksonte zbatimin e kufizuar të procedurave të përqendruara të mbijetuarat në rastet e përdhunimit dhe dhunës seksuale.¹⁶ Sipas të dhënave të ofruara nga Zyra për Informim e Policisë së Kosovës (më 16 tetor 2025), një total prej 2,169 rastesh të dhunës në familje u raportuan nga janari deri në shtator 2025, krahasuar me raportet vjetore të të dhënave prej 2,959 në vitin 2024 dhe 2,638 në vitin 2023. Ata gjithashtu raportuan 57 raste të ngacmimit seksual, 1,242 raste të sulmit dhe 59 raste të përdhunimit gjatë vitit 2025, duke treguar nivele vazhdimisht të larta të dhunës me bazë gjinore, pavarësisht progresit institucional në koordinim dhe reagim.¹⁷

Këto zhvillime sugjerojnë një kuadër reagimi institucional që po përmirësohet gradualisht, megjithatë nënvizojnë nevojën për ndërtim të vazhdueshëm të kapaciteteve, sisteme të besueshme të të dhënave dhe qasje të përqendruara të mbijetuarat.

Prandaj, ky studim përfundimtar rishikon peizazhin institucional për të identifikuar ndryshimet që kanë ndodhur gjatë dy viteve të fundit - si në funksionimin e mekanizmave të koordinimit ashtu edhe në perceptimet e zyrtarëve përgjegjës për parandalimin e DHBGJ-së dhe barazinë gjinore në nivel qendror dhe lokal.

¹³ EULEX Kosovë. (2022). Vlerësim i trajtimit të rasteve të përdhunimit nga sistemi i drejtësisë në Kosovë. Në dispozicion në: <https://tinyurl.com/dafymvp9>

¹⁴ Grupi për Studime Juridike dhe Politike (GSJP). (2024). Raporti Vjetor mbi Trajtimin Institucional të Rasteve të Dhunës në Familje në Kosovë, Korrik 2023–Qershor 2024. Në dispozicion në : <https://tinyurl.com/c26xdxs5>

¹⁵ Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS). (2024). *Shqetësimet lidhur me Sigurinë e Grave në Kosovë*. Prishtina: QKSS. Në dispozicion në: <https://tinyurl.com/yfb5c5ez>

¹⁶ EULEX Kosovë. (2022). Vlerësim i trajtimit të rasteve të përdhunimit nga sistemi i drejtësisë në Kosovë. Në dispozicion në: <https://tinyurl.com/dafymvp9>

¹⁷ Policia e Kosovës. (2025). Statistikat zyrtare mbi veprat penale që lidhen me ngacmimin seksual, sulmin, përdhunimin dhe dhunën në familje për vitet 2023–2025 [Të dhënat e ofruara nga Zyra e Informacionit, nëpërmjet email-it]

Përmbledhje

Ky studim përfundimtar bazohet në raportin bazë të vitit 2023 “Të kuptuarit e kontekstit institucional: Vlerësimi i dhunës me bazë gjinore në Kosovë”, i implementuar nga Qendra Kosovare për Studime Gjinore (QKSGJ) në partneritet me Solidar Suisse dhe i financuar nga Bashkimi Evropian. Studimi bazë krijoi një themel mbi ndërgjegjësimin institucional, perceptimet dhe mekanizmat e koordinimit që adresojnë dhunën me bazë gjinore (DHBGJ) në të gjithë Kosovën.

Vlerësimi përfundimtar ruan vazhdimësinë e studimit bazë, duke zgjeruar fushë-ëveprimin e tij për të kapur progresin institucional, ndryshimet në ndërgjegjësim dhe ndikimin e ndërhyrjeve të projektit të implementuara gjatë viteve 2023–2025. Studimi zbatoi një model me metodë të përzier, duke kombinuar komponentët sasiorë dhe cilësorë për të ofruar njohuri krahasuese dhe shpjeguese.

Komponenti Sasior

Një anketë online dhe telefonike u administrua me 62 përfaqësues të institucioneve publike të angazhuar drejtpërdrejt në parandalimin dhe reagimin ndaj DHBGJ-së, duke përfshirë Zyrtarët e Barazisë Gjinore, anëtarët e Mekanizmave Koordinuese Komunale kundër Dhunës në Familje (MKKDHF), zyrtarë policorë, prokurorë, ofrues të shërbimeve sociale dhe profesionistë të ngjashëm.

Pyetësi pasqyron kryesisht instrumentin bazë, duke ruajtur të njëjtën logjikë dhe kornizë matjeje për të siguruar krahasueshmërinë ndërmjet treguesve. U përfshinë elementë shtesë për të pasqyruar ndryshimet institucionale, pjesëmarrjen në trajnime dhe përshtatshmërinë e perceptuar të shërbimeve. Treguesit kryesorë të matur në të dy raundet e anketës përfshijnë:

- nivelin e perceptimit mbi dhe shkaqet e dhunës me bazë gjinore;
- lehtësinë dhe konfidencialitetin e raportimit nga të mbijetuarat;
- ndërgjegjësimin dhe bashkëpunimin institucional përmes MKKDHF-ve; dhe
- mjaftueshmërinë e shërbimeve mbështetëse komunale dhe ndërinstitucionale.

Komponenti Cilësor

Intervistat gjysmë të strukturuar u zhvilluan me 12 përfaqësues institucionale dhe të shoqërisë civile për të plotësuar rezultatet sasore. Këta përfshinin anëtarë të MKKDDHF, punëtorë socialë, zyrtarë policorë dhe përfaqësues të OJQ-ve. Intervistat ofruan njohuri më të thella mbi progresin, sfidat e koordinimit, mbështetjen për të mbijetuarat dhe shembuj të praktikave premtuese të prezantuara gjatë periudhës së projektit.

Përcaktimi i mostrave dhe mbledhja e të dhënave

Studimi përfundimtar përfshin të njëjtat kategori institucionale dhe komuna si studimi bazë për të siguruar krahasueshmëri statistikore dhe analitike. Të dhënat u mbledhën duke përdorur një qasje të përzier, duke kombinuar:

- **CAWI (Intervista në Ueb me Ndihmë Kompjuteri)** – pyetësorë online të shpërndarë përmes kanaleve institucionale; dhe
- **CATI (Intervista Telefonike me Ndihmë Kompjuteri)** – thirrje pasuese për të arritur ata që nuk janë përgjigjur dhe për të rritur shkallën e pjesëmarrjes.

Të gjitha përgjigjet u anonimizuan dhe u analizuan në përputhje me standardet etike dhe parimet e ruajtjes së konfidencialitetit të përcaktuara në studimin bazë. Analiza krahasuese u përqendrua në ndryshimet proporcionale dhe në analizën e trendeve për të vlerësuar progresin institucional me kalimin e kohës.

GJETJET E ANKETËS DHE INTERVISTAVE GJYSMË TË STRUKTURUARA

Ky seksion ofron një pamje të detajuar të gjetjeve të anketës dhe intervistave gjysmë të strukturuar me zyrtarë publikë të përfshirë në parandalimin dhe reagimin ndaj dhunës me bazë gjinore (DHBGJ).

Profili Demografik

Të anketuarit përfaqësonin të gjitha rajonet e Kosovës. Rajoni i Prishtinës përbënte pjesën më të madhe të mostrës (29%), i ndjekur nga Gjilani (27%) dhe Mitrovica (21%). Përqindje më të vogla u regjistruan nga Prizreni (10%), Gjakova (8%), Peja (3%) dhe Ferizaji (2%). Mostra përfshiu pjesëmarrës nga një numër komunash, përfshirë Prishtinën, Kamenicën, Mitrovicën, Gjakovën, Gjilanin dhe Prizrenin, si dhe komuna të tjera që kanë Mekanizma Koordinues Komunalë aktivë kundër Dhunës në Familje (MKKDHf). Ky shpërndarje siguron një përfaqësim më të gjerë të perspektivave nga komunat më të mëdha dhe më të vogla.

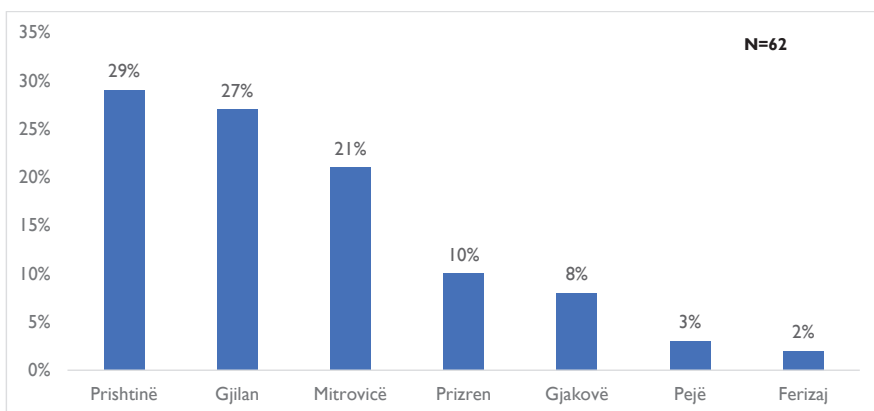

FIGURA 1 Shpërndarja e të anketuarve sipas rajonit

Sa i përket shpërndarjes sipas moshës, pjesa më e madhe e të anketuarve (41%) i përkiste grupmoshës 30–39 vjeç, e ndjekur nga 23% në grupmoshën 40–49 vjeç dhe 18% në grupmoshën 50–59 vjeç. Përqindje më të vogla u reg-

jistruan të të anketuarit e moshës 24–29 vjeç (7%) dhe 60 vjeç e lart (11%). Në aspektin gjinor, gratë përbënin gati dy të tretat e mostrës (65%), ndërsa burrat rreth një të tretën (35%).

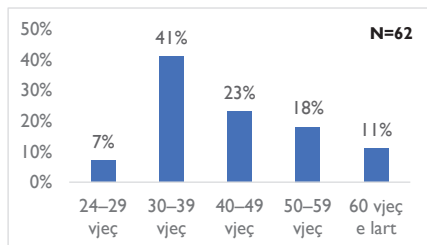

FIGURA 2 Shpërndarja e të anketuarve sipas moshës

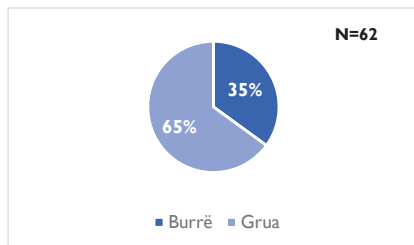

FIGURA 3 Shpërndarja e të anketuarve sipas gjinisë

Sa i përket nivelit arsimor, shumica e të anketuarve kishin arsim universitar. Më shumë se gjysma (55%) raportuan se kishin përfunduar studime në nivel Bachelor, ndërsa 42% kishin përfunduar studime në nivel Master. Vetëm një pjesë e vogël (3%) kishin doktoraturë ose një kualifikim ekuivalent.

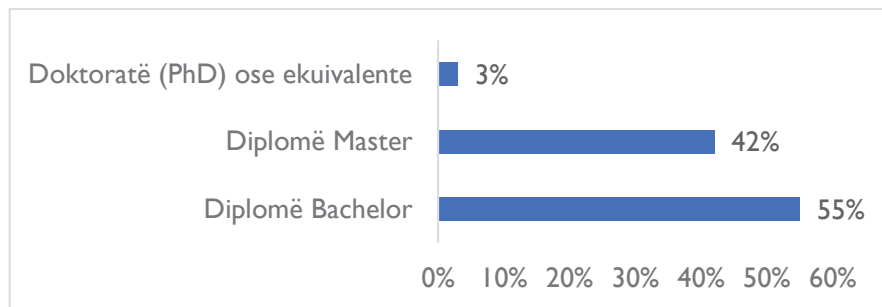

FIGURA 4 Niveli arsimor i të anketuarve

Të anketuarit përfaqësonin një gamë të larmishme institucionesh, kryesisht administrata komunale dhe agjenci e drejtori qeveritare. Grupi më i madh përbëhej nga zyrtarë komunalë, të cilët përbënin mbi gjysmën e të gjithë të anketuarve kur kombinohen të dhënat nga të gjitha komunat. Një pjesë më e vogël përfaqësonte Policinë e Kosovës, Qendrat për Punë Sociale dhe organizatat e shoqërisë civile (OSHC) që veprojnë në fushën e barazisë gjinore dhe shërbimeve mbrojtëse.

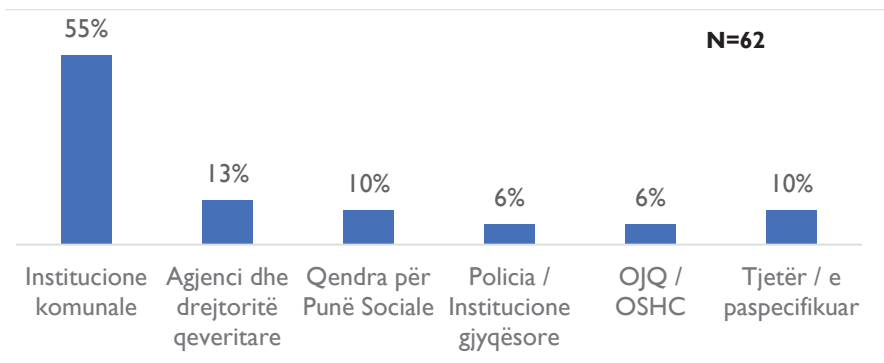

FIGURA 5 Përkatësia institucionale e të anketuarve

Shumica e të anketuarve ushtronin role profesionale ose koordinuese, ndërsa disa prej tyre mbanin edhe pozita drejtuese. Zyrtarët për Barazi Gjinore (ZBGJ) përbënin rreth 8% të të gjithë të anketuarve. Role të tjera të rëndësishme përfshinin drejtorë (6%), koordinatorë komunalë apo institucionalë (5%) dhe staf të shërbimeve sociale (rreth 5%).

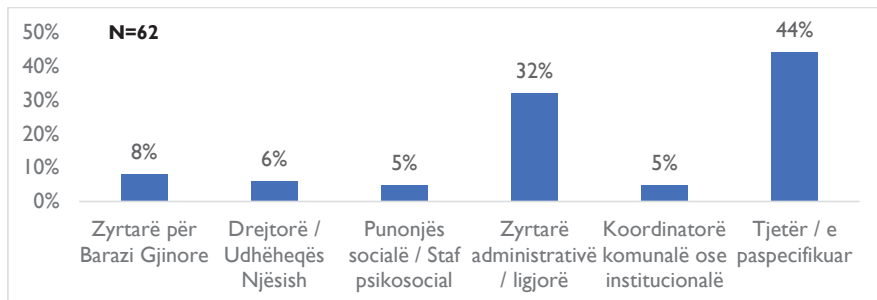

FIGURA 6 Rolet institucionale të të anketuarve

Rreth gjysma e të anketuarve (49%) raportuan se ishin anëtarë të Mekanizmave Koordinues Komunalë kundër Dhunës në Familje (MKKDHf), ndërsa gjysma tjetër (51%) deklaruan se nuk ishin pjesë e drejtpërdrejtë e këtyre strukturave.

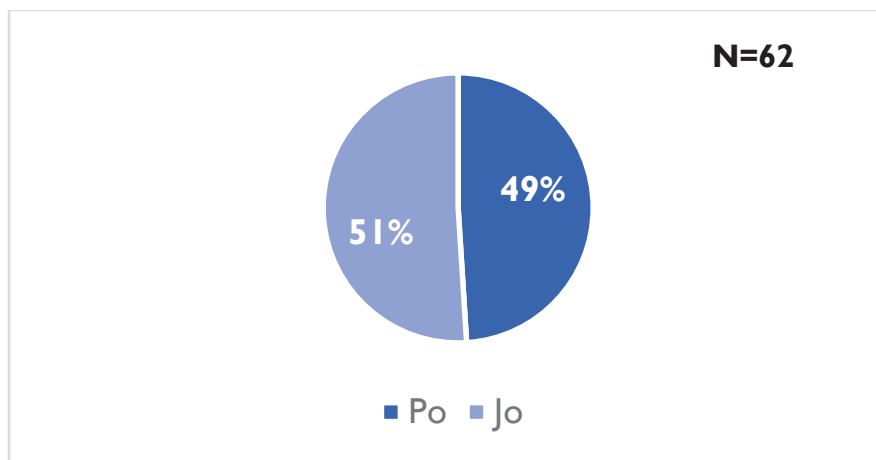

FIGURA 7 Anëtarësia në MKKDH

Sa i përket kohëzgjatjes së qëndrimit në pozicionet aktuale, të anketuarit paraqitën nivele të ndryshme përvojë. Rreth 37% kishin shërbyer nga 0 deri në 5 vjet, çka sugjeron një grup relativisht të ri profesionistësh që po i bashkohen mekanizmave institucionalë. Një tjetër 24% kishin ndërmjet 6 dhe 10 vjet përvojë, ndërsa 39% kishin qenë në pozicionet e tyre për 11 vjet ose më shumë, duke reflektuar vazhdimësi të konsiderueshme institucionale dhe përvojë në trajtimin e dhunës me bazë gjinore dhe çështjeve të mirëqenies sociale.

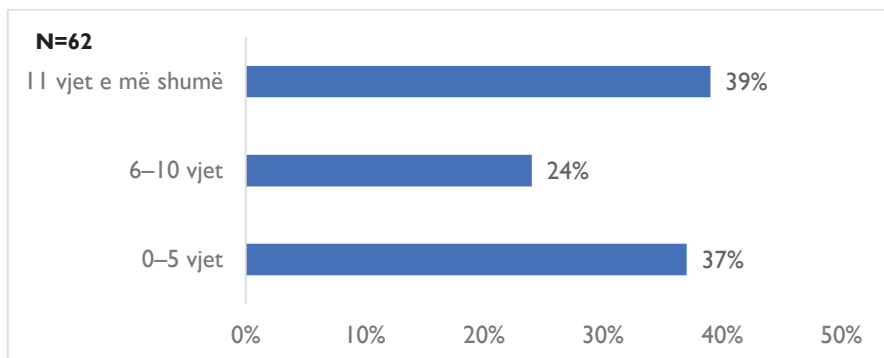

FIGURA 8 Vite në rolin aktual

Përveç anketës sasiore, u zhvilluan dymbëdhjetë intervista gjysmë të strukturuar me përfaqësues të institucioneve komunale, Qendrave për Punë Sociale dhe Policisë së Kosovës në dymbëdhjetë komuna. Të intervistuarit përfshinin zyrtarë

të barazisë gjinore, punëtorë socialë dhe anëtarë të Mekanizmave Koordinuese Komunale kundër Dhunës në Familje (MKKDH). Intervistat shqyrtuan progresin institucional që nga viti bazë 2023, duke u përqendruar në koordinim, ofrimin e shërbimeve dhe sfidat në adresimin e dhunës me bazë gjinore (DHBGJ). Për të siguruar konfidencialitetin, të intervistuarit anonimizohen si të Intervistuarit 1–12 (shih Tabelën 1).

TABELA 1 Shpërndarja e të intervistuarve sipas përkatësisë institucionale dhe komunës

I intervistuari	Lloji i Institucionit	Komuna
I intervistuari 1	Qendra për Punë Sociale	Pejë
I intervistuari 2	Komunë	Gjakovë
I intervistuari 3	Policia e Kosovës	Mitrovicë
I intervistuari 4	Komunë	Dragash
I intervistuari 5	Komunë	Prizren
I intervistuari 6	Qendra për Punë Sociale	Kamenicë
I intervistuari 7	Qendra për Punë Sociale	Kamenicë
I intervistuari 8	Qendra për Punë Sociale	Fushë Kosovë
I intervistuari 9	Komunë	Istog
I intervistuari 10	Qendra për Punë Sociale	Prizren
I intervistuari 11	Komunë	Ferizaj
I intervistuari 12	Komunë	Rahovec

**Të gjithë pjesëmarrësit anonimizohen si të Intervistuarit 1–12 për të ruajtur konfidencialitetin.*

Perceptimet mbi Dhunën me Bazë Gjinore

Të anketuarve iu kërkua të vlerësonin nivelin aktual të dhunës me bazë gjinore (DHBGJ) dhe mënyrën se si ka ndryshuar situata gjatë dy viteve të fundit. Pothuajse gjysma (47%) e vlerësuan nivelin e përgjithshëm të DHBGJ-së në Kosovë si mesatare, ndërsa 39% e përshkruan atë si të lartë dhe 8% si shumë të lartë. Vetëm një pjesë e vogël e konsideroi DHBGJ-në si të ulët (5%) ose shumë të ulët (2%). Këto perceptime tregojnë se, ndërsa mund të ketë ndodhur njëfarë progresi, edhe pse mund të ketë pasur njëfarë përmirësimi, DHBGJ mbetet një shqetësim serioz shoqëror në të gjitha komunat.

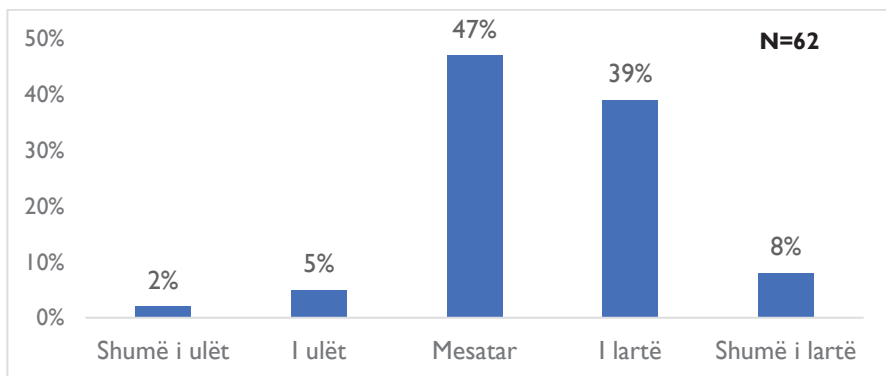

FIGURA 9 *Niveli i perceptuar i dhunës me bazë gjinore (DHBGJ) në Kosovë*

Kur krahasuan situatën me dy vjet më parë, 39% e të anketuarve vlerësuan se ajo ishte përmirësuar deri diku, ndërsa 32% thanë se kishte mbetur e pandryshuar. Megjithatë, gati 29% (duke përfshirë kategoritë “më keq” dhe “shumë më keq”) vlerësuan se situata ishte përkeqësuar.

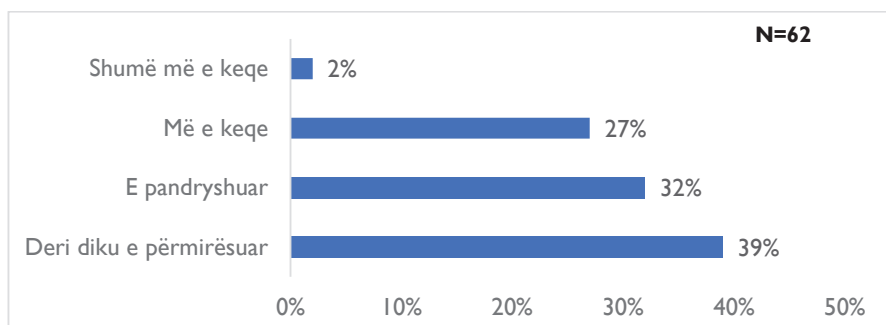

FIGURA 10 *Ndryshimi në situatën e DHBGJ-së krahasuar me dy vjet më parë*

Të dhënat e intervistave konfirmojnë këto perceptime të përziera. Disa të intervistuar përshkruan një fokus më të madh institucional dhe një kuptim më të madh konceptual të DHBGJ-së. Siç shpjegoi një zyrtar komunal, “*Dhuna me bazë gjinore perceptohet si një çështje shumëdimensionale që kërkon ndërhyrje të koordinuar. Diskutimi brenda institucionit ka evoluar drejt parandalimit, mbështetjes së të mbyeturave dhe bashkëpunimit ndërinstitutional*” (I intervistuari 11). Një zyrtar tjetër gjinor vërejtë se “*ndërgjegjësimi dhe angazhimi publik në parandalim janë rritur*

krahasuar me vitet e kaluara” (I intervistuari 9), ndërsa të tjerë vunë re se *“është përmirësuar ndjeshëm krahasuar me vitet e kaluara”* (I intervistuari 4). Megjithatë, disa paralajmëruan se *“si fenomen, është ende në rritje në komunën tonë”* (I intervistuari 8), duke sugjeruar që njohja e përmirësuar mund të pasqyrojë pjesërisht raportim më të mirë sesa një rënie të incidenteve.

Shkaqet e Dhunës me Bazë Gjinore

Varfëria dhe pasiguria ekonomike ishin shkaqet më të përmendura të DHBGJ-së, duke përbërë 31% të të gjitha përmendjeve. Normat kulturore dhe rolet tradicionale gjinore pasuan me 27%, ndërsa mungesa e ndërgjegjësimit dhe edukimit përbënte 22%. Zbatimi i dobët i ligjit dhe boshllëqet gjyqësore përfaqësonin 11% të totalit të përmendjeve, dhe abuzimi me substanca përbënte 7%. Një numër i vogël (2%) përmendën faktorë të tjerë. Përgjigjet e hapura në kategorinë *“Të tjera”* nxorën në pah çështje si pasiguria ekonomike, presionet e shtuara sociale dhe konteksti më i gjerë ekonomik si faktorë shtesë kontribues. Këto rezultate sugjerojnë se të anketuarit e perceptojnë DHBGJ-në kryesisht si pasojë të vështirësive ekonomike të ndërthurura me barriera të rrënjësura sociale dhe institucionale.

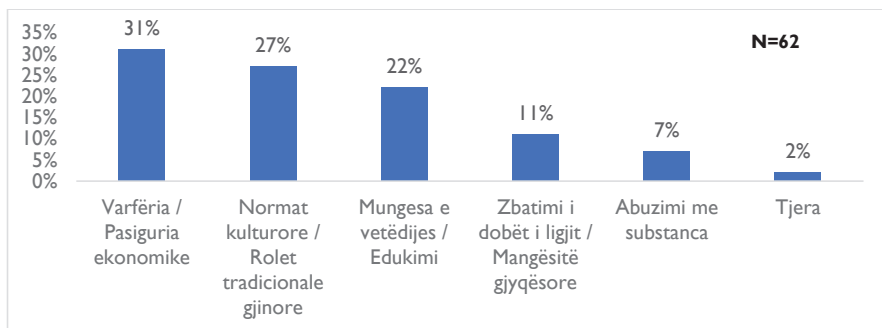

FIGURA 11 *Shkaqet kryesore të dhunës në familje (përqindja e përmendjeve)*

Shumica e të anketuarve (89%) deklaruan se nuk kishin vërejtur ndryshime të dukshme në shkaqet themelore të dhunës me bazë gjinore gjatë dy viteve të fundit, ndërsa rreth 11% raportuan se kishin ndodhur disa ndryshime. Këta pjesëmarrës theksuan rritje graduale të ndërgjegjësimit, intensifikim të fushatave parandaluese dhe masa më të repta gjyqësore, të cilat, sipas tyre, kanë kontribuar në rritjen e vëmendjes publike ndaj çështjeve të DHBGJ-së. Përgjigjet e hapura nxorën në pah përmirësime shtesë, si koordinim më i mirë ndër-institucio-

nal, mbulim më i gjerë mediatik dhe zbatim më i qëndrueshëm të kornizës ligjore. Megjithatë, disa të anketuar theksuan se, pavarësisht rritjes së ndërgjegjësimit, pasiguria ekonomike dhe normat e rrënjosura shoqërore vazhdojnë të kontribuojnë në rrezikun e DHBGJ-së, veçanërisht për grupet e cënueshme.

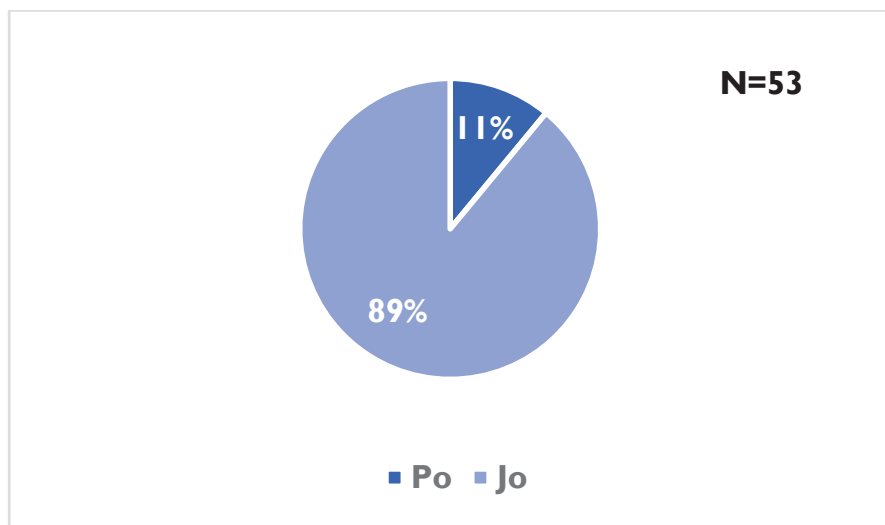

FIGURA 12 *Ndryshimet e vërejtura në shkaqet themelore të dhunës me bazë gjinore*

Të intervistuarit konfirmuan në përgjithësi se normat e rrënjosura gjinore dhe varësia ekonomike vazhdojnë të ushqejnë dinamikën e dhunës me bazë gjinore (DHBGJ). Siç deklaroi një punëtor social, *“Dhuna në përgjithësi dënohet, megjithatë një pjesë e popullsisë ende e sheh atë si mjet për zgjidhjen e problemeve familjare”* (I intervistuari 6). Një zyrtar komunal shtoi se *“normat e rrënjosura shoqërore dhe zhvillimi i ulët ekonomik vazhdojnë të formësojnë cënueshmërinë e grave, edhe pse mentaliteti po përmirësohet ngadalë”* (I intervistuari 4). Këto deklarata përforcojnë gjetjet sasiore, të cilat tregojnë se varfëria dhe pritjet kulturore mbeten ndër nxitësit kryesorë të DHBGJ-së.

Reagimi Institucional

Të anketuarit u pyetën gjithashtu lidhur me angazhimin e drejtpërdrejtë të institucioneve të tyre në trajtimin e rasteve të dhunës me bazë gjinore (DHBGJ). Shumica (76%) raportuan se janë përfshirë në trajtimin e rasteve herë pas here ose shpesh, duke konfirmuar se reagimi institucional ndaj DHBGJ-së mbetet një pjesë integrale e punës së tyre institucionale në të gjitha komunat.

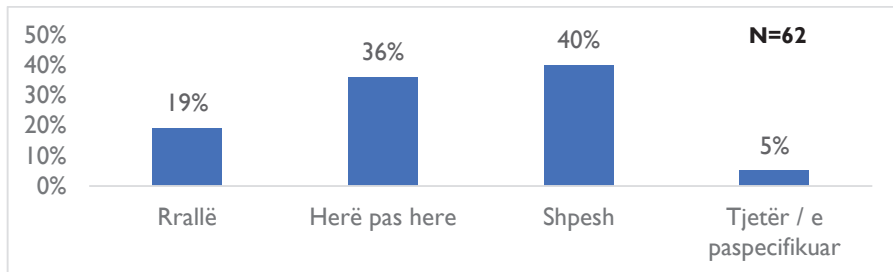

FIGURA 13 *Angazhimi institucional me rastet e dhunës me bazë gjinore*

Perceptimet për lehtësinë e raportimit dallonin. Ndërsa 42% e të anketuarve e konsideronin raportimin deri diku të lehtë ose shumë të lehtë, rreth 40% e vlerësuan atë si të vështirë, duke treguar se të mbijetuarat vazhdojnë të përballen me pengesa si stigma, kompleksiteti i procedurave dhe shtrirja e kufizuar institucionale.

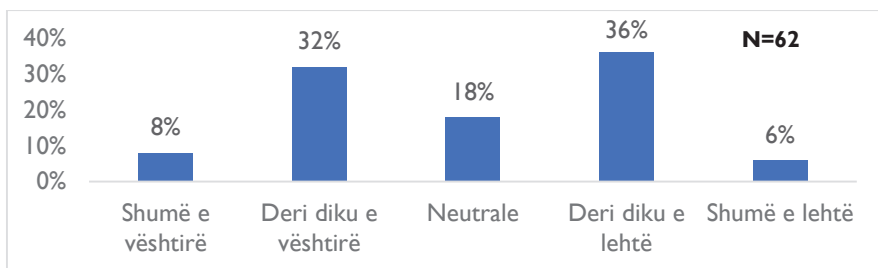

FIGURA 14 *Lehtësia e raportimit të rasteve të dhunës në familje*

Në mënyrë të ngjashme, kur u pyetën lidhur me konfidencialitetin e kanaleve të raportimit, shumica e të anketuarve shprehën besim në standardet institucionale të privatësisë: 65% i vlerësuan ato si deri diku ose shumë konfidenciale, ndërsa 19% e perceptuan konfidencialitetin si të dobët ose të pamjaftueshëm.

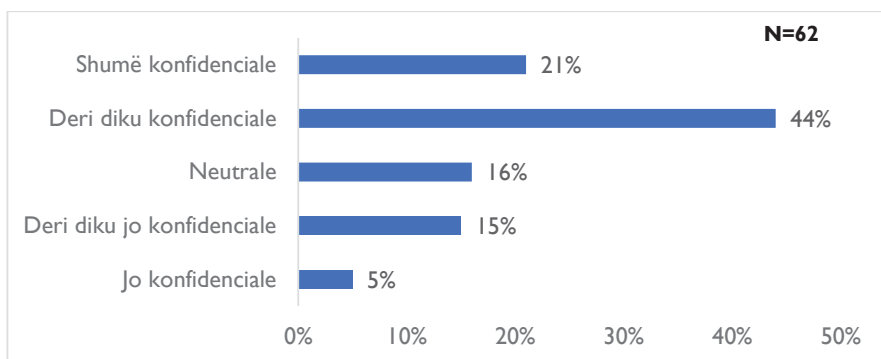

FIGURA 15 *Konfidencialiteti i kanaleve të raportimit*

Kur u pyetën për institucionin ku viktimat e dhunës me bazë gjinore zakonisht i raportojnë fillimisht rastet e tyre, pothuajse të gjithë të anketuarit (95%) identifikuan Policinë si pikën e parë të kontaktit, ndërsa vetëm 5% përmendën Qendrën për Punë Sociale (QPS). Ky rezultat pasqyron rolin dominues të institucioneve të zbatimit të ligjit në fazën e hershme të reagimit, si dhe nevojën për forcimin e mekanizmave fillestare sociale dhe psikologjike për të mbijetuarat.

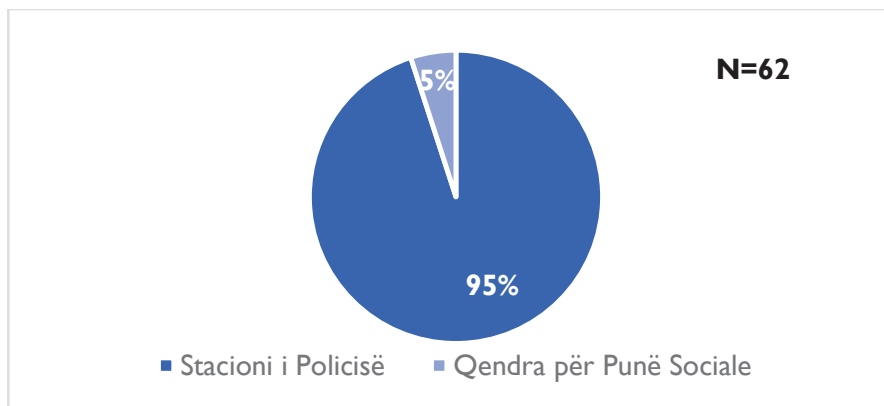

FIGURA 16 *Pika fillestare e raportimit për rastet e dhunës në familje*

Të intervistuarit theksuan gjithashtu pengesa të vazhdueshme të lidhura me stigmën dhe konfidencialitetin. “Është shumë e vështirë, sepse konfidencialiteti nuk mund të ruhet gjithmonë, dhe kjo krijon problem në raportim,” u shpreh një punëtor social (I intervistuari 1). Në mënyrë të ngjashme, një zyrtar komunal

vuri në dukje se “në komunat e vogla, ku të gjithë e njohin njëri-tjetrin, klima sociale është shumë paragjyquese” (I intervistuari 4). Megjithatë, disa komuna raportuan përmirësim në koordinimin e referimit: “Raportimi është bërë më i lehtë falë kanaleve të koordinuara – Policia, QPS-ja, Gjykata, Prokuroria dhe MKKDH” (I intervistuari 11). Këto rrëfime përputhen me gjetjet e anketës, duke treguar se, ndonëse ekzistojnë procedura formale, pengesat praktike vijnë të kufizojnë raportimin dhe qasjen e të mbijetuarave në mbështetje.

Trajnimet dhe Ndërtimi i Kapaciteteve

Dy të tretat e të anketuarve (66%) raportuan se ata ose kolegët e tyre kishin marrë pjesë në trajnime lidhur me DHBGJ-në ose MKKDH-në gjatë dy viteve të fundit, ndërsa 34% nuk kishin marrë pjesë.

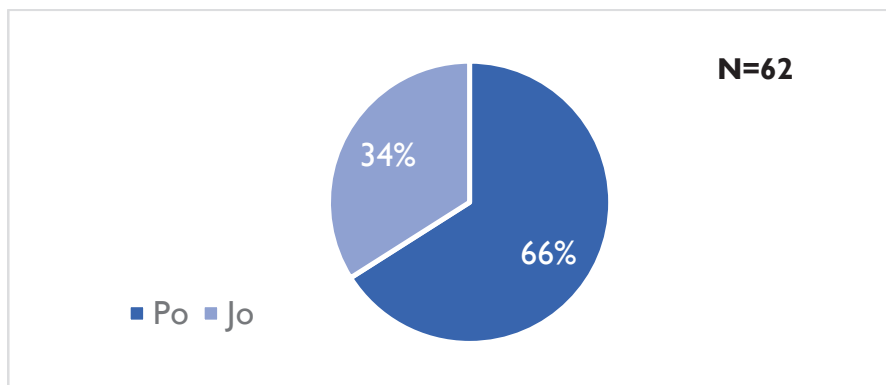

FIGURA 17 Pjesëmarrja në trajnime që lidhen me DHBGJ-në ose MKKDH-në (dy vitet e fundit)

Ndër të anketuarit që kishin marrë pjesë në trajnime, 93% i përshkruan ato si të dobishme ose shumë të dobishme, duke reflektuar një nivel të lartë kënaqësie me përmbajtjen dhe rëndësinë e tyre. Vetëm një pjesë e vogël e të anketuarve (më pak se 8%) i vlerësuan sesionet si neutrale ose jo të dobishme.

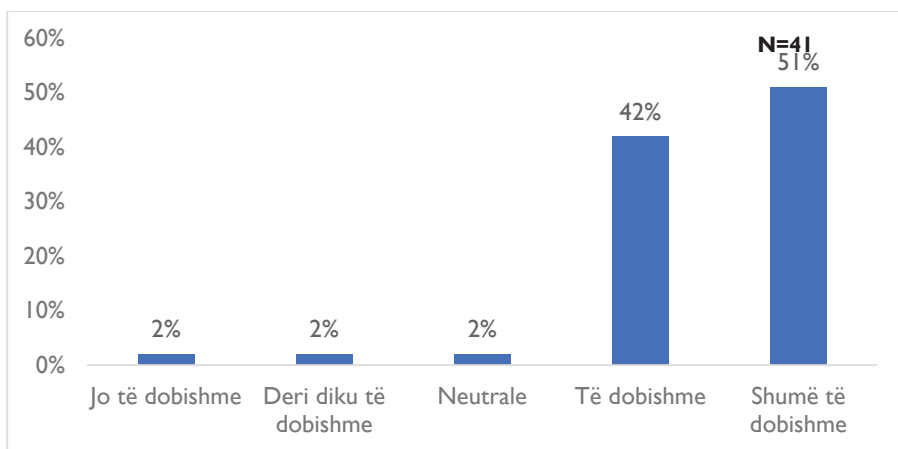

FIGURA 18 *Dobia e perceptuar e trajnimeve të ndjekura*

Të anketuarit identifikuan më së shpeshti shërbimet mbështetëse për të mbijetuarat (30%) si fushën kryesore të njohurive dhe aftësive të përfituara nga trajnimet e mëparshme. Këto u pasuan nga procedurat e trajtimit të rasteve (23%) si dhe raportimi dhe dokumentimi (20%). Koordinimi ndërinstytucional (19%) dhe teknikat e ndërgjegjësimit (9%) u përmendën më rrallë. Komentet shtesë nxorën në pah zhvillimin e aftësive praktike që lidhen me komunikimin profesional ndërmjet institucioneve dhe dokumentimin e rasteve të ndjeshme. Në tërësi, gjetjet tregojnë se trajnimet janë përqendruar kryesisht në menaxhimin e rasteve dhe ofrimin e shërbimeve, ndërsa komponentët që lidhen me shtrirjen dhe koordinimin mbeten më pak të theksuar.

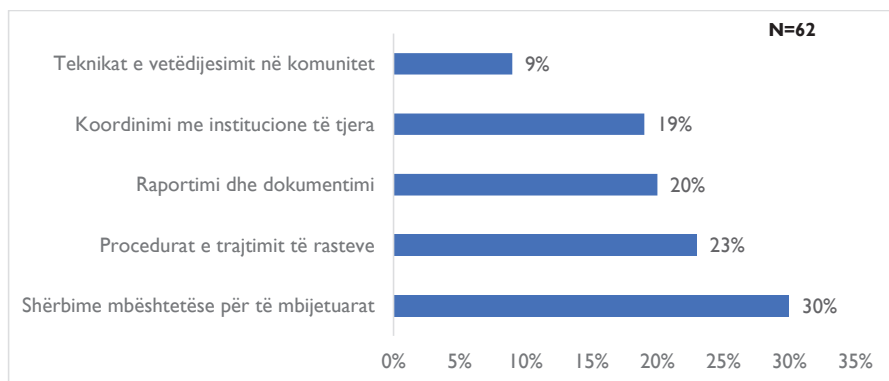

FIGURA 19 *Aftësitë e fituara përmes trajnimeve për DHBGJ/MKKDHF*

Të anketuarit më shpesh rekomanduan menaxhimi i avancuar i rasteve u identifikua si temë prioritare për trajnimet e ardhshme. (25% e përmendjeve), e ndjekur nga procedurat dhe të drejtat ligjore (23%), dhe mbështetja psikosociale për të mbijetuarat (21%). Tema të tjera, si koordinimi i MKKDHF-së dhe fushatat ndërgjegjësuese, përfaqësonin secila 14% të përmendjeve, ndërsa një pjesë e vogël (4%) sugjeroi tema të tjera. Sugjerimet në përgjigjet e hapura xorën në pah nevojën për përmirësimin e menaxhimit të të dhënave dixhitale, forcimin e bashkëpunimit ndërinstitutional dhe ofrimin e më shumë trajnimeve të përshtatura për komunitetet rurale dhe ato minoritare. Në tërësi, gjetjet tregojnë një orientim të qartë drejt forcimit të aftësive teknike dhe praktike në dimensionet ligjore dhe psikosociale të reagimit ndaj DHBGJ-së.

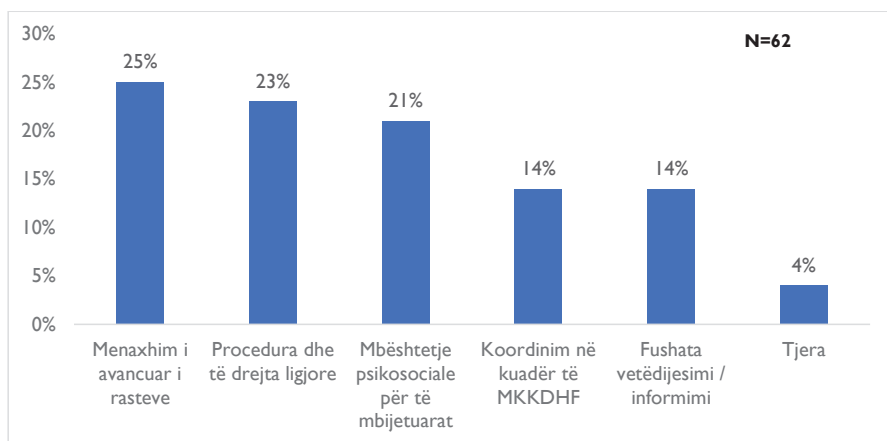

FIGURA 20 Temat prioritare për trajnime të ardhshme

Të dhënat cilësore nga të intervistuarit konfirmuan se pjesëmarrja në trajnime ka ndikuar drejtpërdrejt në gatishmërinë institucionale. *“Trajnimet dhe fushatat e ndërgjegjësimit kanë pasur një ndikim pozitiv në punën tonë, duke rritur njohuritë rreth procedurave dhe duke koordinuar reagimet”* (I intervistuari 3). Një tjetër theksoi: *“Trajnimet gjithmonë kanë një ndikim pozitiv, veçanërisht me ndryshimet e fundit ligjore që ndikojnë në punën e MKKDHF-së”* (I intervistuari 4). Megjithatë, disa prej tyre shprehën nevojën për vazhdimësi, pasi *“në dy vitet e fundit nuk kemi pasur trajnime specifike, gjë që mund të jetë një disavantazh për stafin e ri”* (I intervistuari 6).

Mekanizmat Koordinues Komunalë Kundër Dhunës në Familje (MKKDHF)

Shumica e të anketuarve (71%) deklaruan se komuna e tyre e ka një MKKDHF funksionale, ndërsa 23% nuk ishin të sigurt dhe 6% thanë se jo.

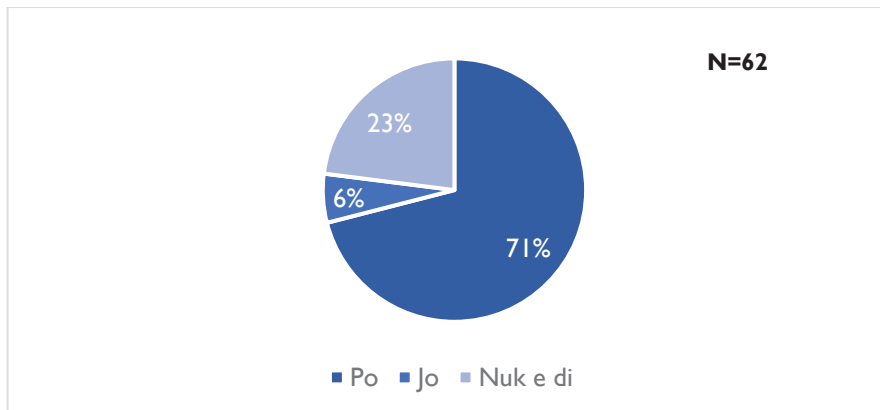

FIGURA 21 Funksionaliteti i MKKDHF-ve në komuna

Kur u pyetën për efektivitetin e këtyre mekanizmave, 48% i konsideruan ato shumë efektive, 37% thanë se janë deri diku efektive dhe 15% i konsideruan ato si jo efektive.

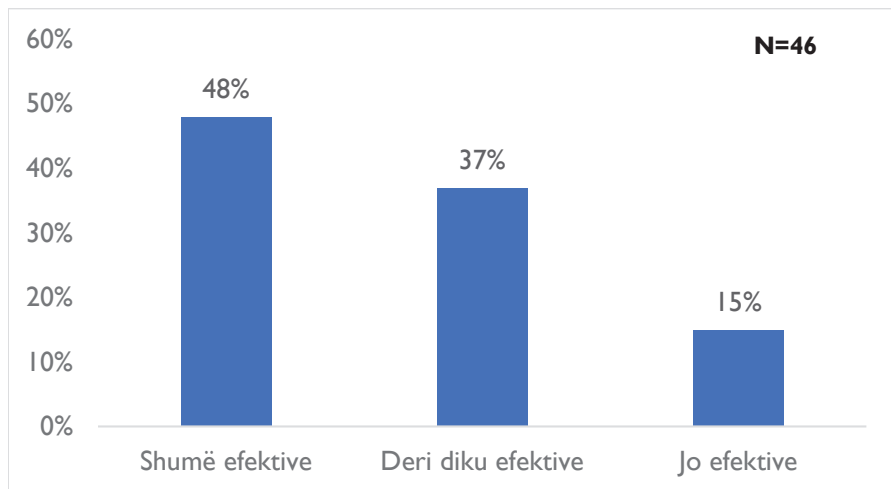

FIGURA 22 Efektiviteti i perceptuar i MKKDHF-ve

Sfida më e shpeshtë e përmendur nga të anketuarit ishte mungesa e burimeve dhe fondeve, e cila përbënte 34% të të gjitha përmendjeve. Boshllëqet në trajnim dhe kapacitete përfaqësonin 21%, të ndjekura nga koordinimi i dobët ndërinstitucional (16%), rezistenca ndaj ndryshimit (10%) dhe mangësitë në bashkëpunimin e sistemit gjyqësor (9%). Një pjesë tjetër prej 10% iu referua faktorëve të ndryshëm. Përgjigjet në kategorinë “Të tjera” nxorën në pah çështje si mungesa e shkëmbimit të të dhënave ndërmjet institucioneve, mungesa e mekanizmave të ndjekjes dhe monitorimi i pamjaftueshëm në nivel komunal. Në tërësi, këto gjetje tregojnë se mungesat në burimet financiare dhe njerëzore mbeten kufizimi kryesor, i thelluar nga koordinimi i dobët dhe rezistenca institucionale ndaj ndryshimit.

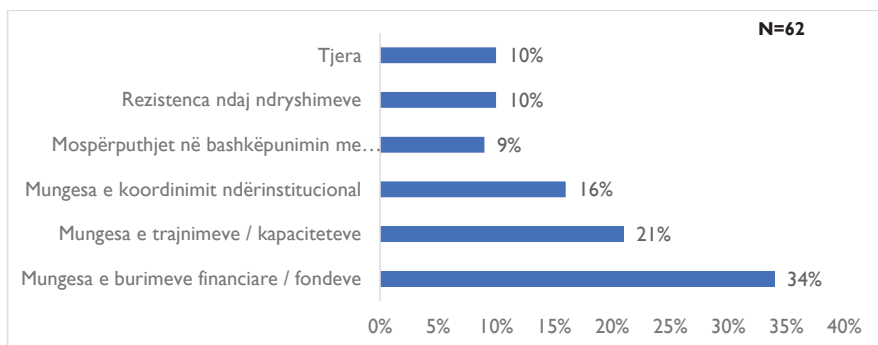

FIGURA 23 Sfidat kryesore institucionale në reagimin ndaj DHBGJ-së nga MKKDHF-të

Intervistat cilësore nxjerrin në pah se si ndryshon efektiviteti i MKKDHF-së sipas kontekstit lokal. “MKKDHF-ja jonë tani funksionon rregullisht me 14 anëtarë institucionalë dhe monitorim të përmirësuar” (I intervistuari 11), ndërsa një tjetër përkroi, “MKKDHF-ja në komunën tonë është funksionale dhe mban katër takime çdo vit në përputhje me rregulloren” (I intervistuari 12). Kurse, të tjerë vunë re funksionalitet të pjesshëm ose të dobët, duke theksuar se “Ata përpiqen të koordinohen, megjithëse mekanizmi është vetëm pjesërisht funksional” (I intervistuari 2) dhe “Funksionimi mbetet i dobët” (I intervistuari 8). Këto dallime theksojnë pabarazitë në mekanizmat e koordinimit ndërinstitucional në nivel vendi.

Nevojat e të Mbijetuarave të Dhunës me Bazë Gjinore

Sfidat kryesore të raportuara për të mbijetuarat e DHBGJ-së ishin varësia ekonomike (24%), frika nga hakmarrja (24%) dhe stigma sociale (23%), të cilat së bashku përbënin më shumë se dy të tretat e të gjitha përmendjeve. Mungesa e përfaqësimit ligjor (12%), qasja e kufizuar në strehimore (10%) dhe provat e mjaftueshme (7%) u përmendën më rrallë. Sfida tjera që u përmendën ishin mungesa e privatësisë gjatë raportimit, procedurat e gjata ligjore dhe vështirësitë në qasjen e mbështetjes së specializuar në komunat më të vogla. Gjetjet nxjerrin në pah se ndjeshmëria e të mbijetuarave është thellësisht e formuar nga barrierat ekonomike dhe sociale, duke kufizuar si aftësinë ashtu edhe gatishmërinë e tyre për të kërkuar ndihmë.

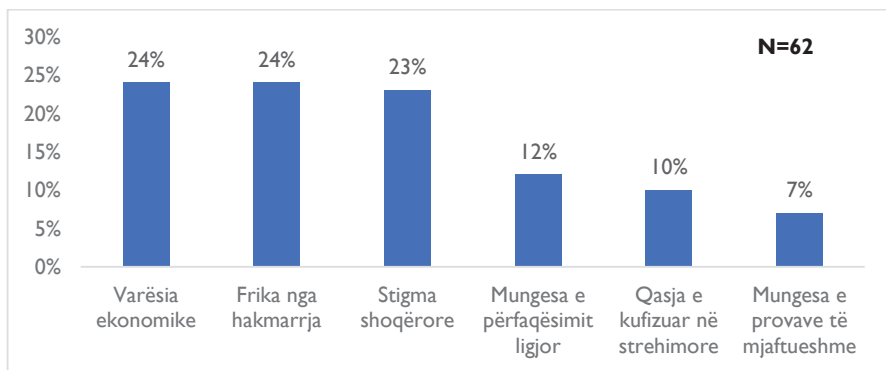

FIGURA 24 *Sfidat kryesore me të cilat përballen të mbijetuarat e dhunës në familje*

Kur u pyetën nëse ekziston mbështetje e mjaftueshme për të mbijetuarat e DHBGJ-së në komunën e tyre, përgjigjet ishin pothuajse të ndara në mënyrë të barabartë, ku 53% thanë po, ndërsa 47% thanë jo. Ky rezultat sugjeron se, ndonëse mbulimi i shërbimeve është përmirësuar, qasja dhe përshtatshmëria e tyre mbeten të pabarabarta ndërmjet komunave. Komentet me përgjigje të hapura nxorën në pah disa boshllëqe të vazhdueshme në shërbimet mbështetëse. Të anketuarit theksuan mungesën e strehimit të mjaftueshëm dhe strehimoreve të sigurta, mungesën e mbështetjes financiare dhe mundësive të punësimit afatgjatë, kapacitetet e kufizuara të stafit dhe shërbimeve psikosociale, si dhe mekanizma të dobët të ndjekjes pas largimit të të mbijetuarave nga strehimoret. Sa i përket përmirësimeve të nevojshme, sugjerimet më të shpeshta u përqendruan në zgjerimin e opsioneve për strehim të sigurt dhe strehim afatgjatë, sigurimin

e pavarësisë ekonomike përmes programeve të punësimit dhe aftësimin profesional, rritjen e fondeve për shërbimet psikosociale dhe ligjore, si dhe ofrimin e kujdesit për fëmijët dhe mbështetjes arsimore për fëmijët e të mbijetuarave.

Intervistat vërtetojnë se pasiguria ekonomike dhe stigma sociale janë pengesat kryesore për të mbijetuarat. *“Pengesa më e madhe vjen pas raportimit, sepse mbështetja institucionale dhe familjare është e nevojshme për një zgjidhje të përhershme”* (I intervistuari 1). Një tjetër shpjegoi: *“Ka shumë sfida, veçanërisht sigurimi i strehimit ose punësimit afatgjatë në varësi të rastit”* (I intervistuari 5). Qëndrimet e vazhdueshme sociale i përkeqësojnë këto pengesa: *“Viktimat shpesh përmbahen nga raportimi i dhunës, veçanërisht në komuna më të vogla si e jona”* (I intervistuari 12). Disa të intervistuar vunë re se pavarësia ekonomike dhe riintegrimi i të mbijetuarave mbeten të kufizuara për shkak të mungesës së strehimit dhe mundësive të punësimit.

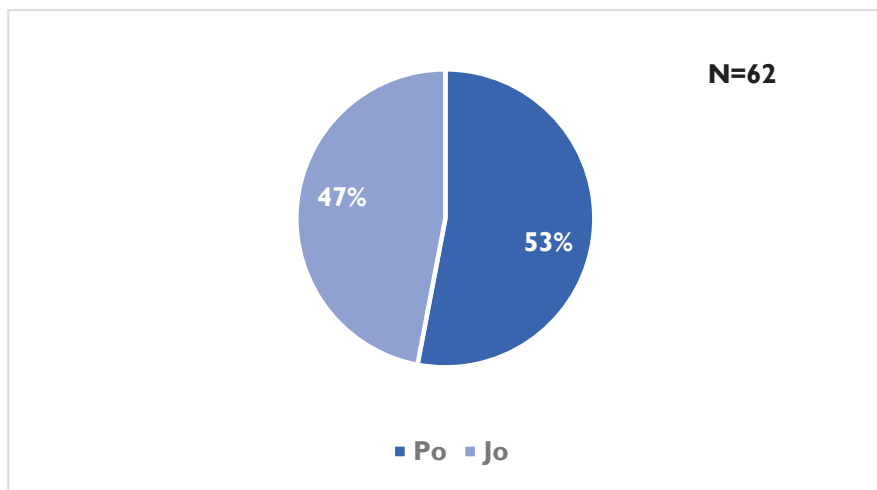

FIGURA 25 *Perceptimi nëse të mbijetuarave të DHBGJ-së u ofrohet mbështetje e mjaftueshme*

Rreth 37% e të anketuarve thanë se komuna e tyre ka zbatuar praktika të mira që mund të replikohen edhe në komuna të tjera, ndërsa 63% thanë se jo. Të anketuarit dhanë disa shembuj të praktikave pozitive lokale, përfshirë takime mujore koordinuese ndërmjet institucioneve si policia, qendrat për punë sociale, institucionet arsimore dhe OJQ-të; subvencionimin e qirasë nga komuna ose ndihmë të drejtpërdrejtë financiare për të mbijetuarat; fushata vetëdijësuese në shkolla

dhe komunitete; krijimin e “dhomave miqësore” në stacionet policore për intervista të ndjeshme me viktimat; si dhe skema të punësimit me përparësi për të mbijetuarat brenda programeve komunale. Këto inovacione lokale pasqyrojnë përpjekje inkurajuese drejt qasjeve të përqendruara tek të mbijetuarat dhe bashkëpunimit ndërsektorial, edhe në rastet kur burimet mbeten të kufizuara.

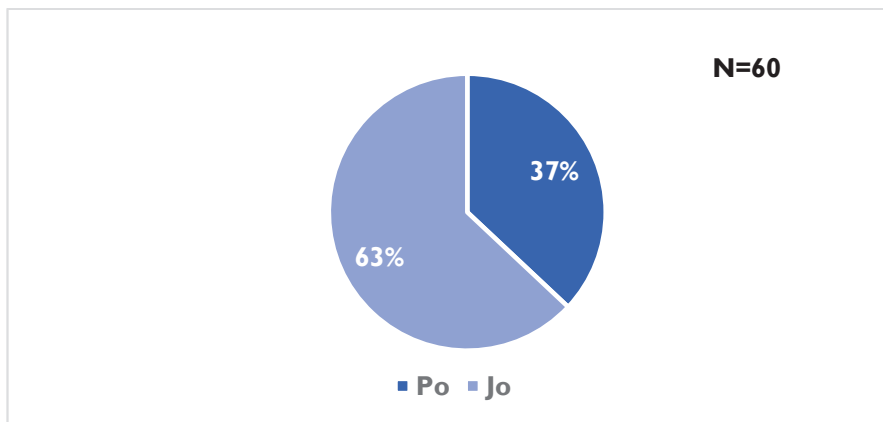

FIGURA 26 *Perceptimi i mundësisë për replikimin e praktikave të mira komunale në komuna të tjera*

Të intervistuarit theksuan praktika të mira shtesë përtej atyre të përfshira në anketë. Në Prizren, “*Plani trevjeçar i strehimit social parashikon apartamente për viktimat e dhunës, me partnerë privatë që ofrojnë mbështetje ushqimore dhe logjistike*” (I intervistuari 5). Një komunë tjetër përshkroi “*takime koordinuese mujore ndërmjet policisë, QPS-ve dhe OJQ-ve që forcojnë reagimin në kohë reale*” (I intervistuari 9). Në mënyrë të ngjashme, “*Komuna jonë e mbështet Shtëpinë e Sigurt në Gjakovë çdo vit me një kontribut simbolik financiar*” (I intervistuari 12). Këta shembuj dëshmojnë përpjekje institucionale pavarësisht kufizimeve në burime.

Kur u pyetën për të identifikuar prioritetet strategjike, të anketuarit përmendën më shpesh shërbimet mbështetëse për të mbijetuarat (23%), forcimin e sistemit gjyqësor (21%) dhe rehabilitimin e autorëve të dhunës (21%). Fushatat e vetëdijësimit përbënin 20% të përmendjeve, ndërsa mbështetja profesionale ose e punësimit për të mbijetuarat përbënte 15%. Sugjerime të tjera u përqendruan në përmirësimin e bashkëpunimit me shkollat dhe institucionet shëndetësore, si dhe në promovimin e programeve më të fuqishme parandaluese për të rinjtë. Theksi si në mbrojtje ashtu edhe në parandalim sinjalizon njohjen e nevojës për përgjigje

sistemiqe që adresojnë nevojat e menjëhershme të të mbijetuarave, ndërkohë që trajtojnë edhe shkaqet rrënjësore.

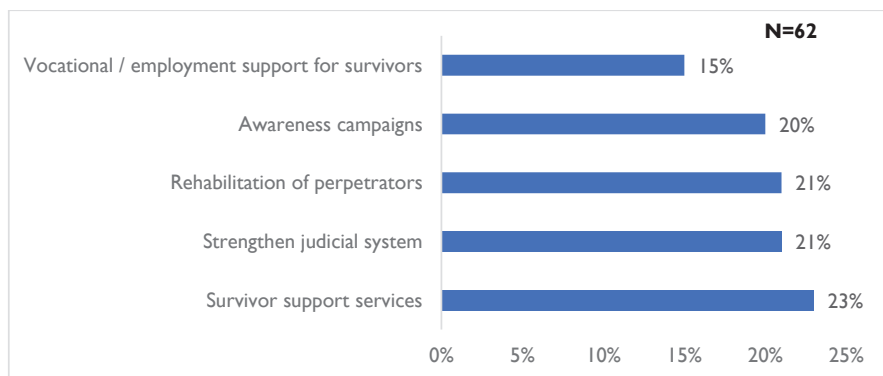

FIGURA 27 Prioritetet strategjike për ndërhyrjet e ardhshme

Intervistat konfirmojnë se përpjekjet për ndërgjegjësim janë zgjeruar dhe se ato duhet të vazhdojnë të mbeten prioritet. *“Duke pasur parasysh numrin e rasteve të raportuara të dhunës në familje, ndërgjegjësimi dhe angazhimi publik në parandalim janë rritur”* (I intervistuari 9). *“Fushata 16 Ditë Aktivizmi kundër dhunës në familje, së bashku me takimet dhe tryezat e rumbullakëta me institucionet qendrore dhe lokale, ka qenë efektive në mobilizimin e komunitetit”* (I intervistuari 10). Të tjerë shprehën vëzhgime të ngjashme: *“Strategjitë më të suksesshme kanë qenë fushatat në shkolla, shtrirja e aktiviteteve në media sociale dhe ligjëratat publike për qytetarët”* (I intervistuari 11) dhe *“Marshimet dhe ligjëratat për paqe me Policinë e Kosovës gjatë fushatës 16 Ditë kanë rritur ndërgjegjësimin dhe kanë inkurajuar raportimin”* (I intervistuari 12). Këto rrëfime ofrojnë shembuj konkretë se si puna parandaluese përkthehet në angazhim të dukshëm të komunitetit.

Boshllëku më i përmendur në përmirësimin e parandalimit të DHBGJ-së ishin shërbimet e pamjaftueshme mbështetëse, të cilat përfaqësonin 28% të përmendjeve, të ndjekura nga niveli i ulët i ndërgjegjësimit dhe besimit të komunitetit (24%), si dhe reagimi i dobët i zbatimit të ligjit ose i sistemit gjyqësor (20%). Mungesa e stafit dhe burimeve përbënte 18%, koordinimi i dobët i MKKDDH-së 3%, ndërsa çështje të tjera 8%. Përgjigje të tjera vunë në pah koordinimin e dobët ndërmjet donatorëve, mandatet e mbivendosura midis institucioneve dhe nevojën për korniza më të standardizuara monitorimi. Këto rezultate sugjerojnë se, ndonëse ekzistojnë mekanizma institucionalë, shtrirja dhe efektiviteti i tyre kufizohen nga

kapacitetet e pamjaftueshme të shërbimeve dhe boshllëqet në angazhimin në nivel komuniteti.

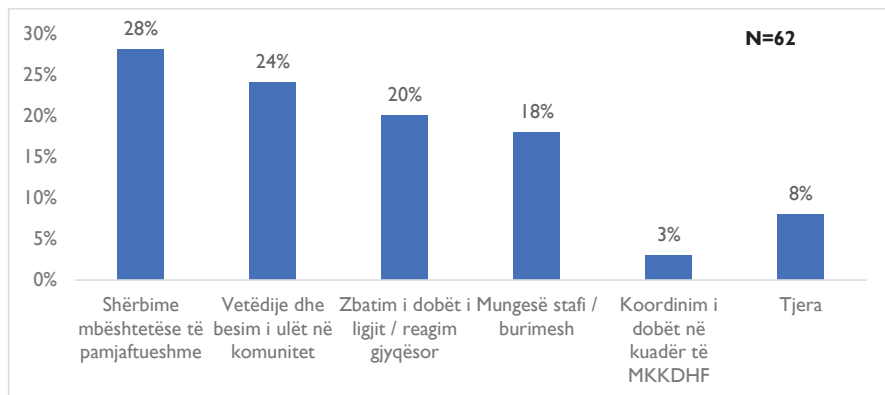

FIGURA 28 Boshllëqet e identifikuara për përmirësimin e parandalimit të dhunës me bazë gjinore

KRAHASIM MES STUDIMIT BAZË DHE STUDIMIT PËRFUNDIMTAR

Ky seksion paraqet një krahasim midis gjetjeve të studimit bazë të vitit 2023 dhe atyre përfundimtare të vitit 2025, me qëllim vlerësimin e ndryshimeve në qëndrimet, perceptimet dhe praktikat institucionale që lidhen me trajtimin e rasteve të DHBGJ-së dhe koordinimin e anëtarëve të Mekanizmave Koordinues Komunalë kundër Dhunës në Familje (MKKDFH).

Rezultatet përfundimtare tregojnë përparim të matshëm në disa dimensione. Ndërsa perceptimet për përhapjen e DHBGJ-së kanë mbetur relativisht të pandryshuara, vërehet një përmirësim i qartë në lehtësinë e perceptuar të raportimit, me përqindjen e të anketuarve që e përshkruajnë procesin si të vështirë duke rënë me 28 pikë përqindjeje. Efektiviteti i MKKDFH-ve është përmirësuar gjithashtu ndjeshëm, me 85% të të anketuarve që i vlerësojnë ato si efektive ose deri diku efektive. Besimi institucional në mbështetjen e të mbijetuarave është forcuar, duke u rritur nga 39% në 53%, ndërsa pjesëmarrja në trajnime që lidhen me DHBGJ-në dhe MKKDFH-në ishte përhapur, me shumicën e pjesëmarrësve që i kanë vlerësuar ato si shumë të dobishme.

Megjithatë, disa aspekte, si konfidencialiteti i kanaleve të raportimit dhe dokumentimi i praktikave më të mira në nivel komunal, tregojnë rënie modeste, duke sinjalizuar fusha ku nevojitet përforsim dhe qëndrueshmëri e mëtejshme.

Në përgjithësi, të intervistuarit pranuan progresin institucional që nga niveli i studimit bazë, duke vënë në dukje koordinim të përmirësuar dhe një angazhim më të madh lokal për parandalim. Siç e përmbloodhi një drejtor i Qendrës për Punë Sociale, *“Situata është përmirësuar për shkak të reagimeve dhe fushatave institucionale si në nivel kombëtar ashtu edhe në atë lokal”* (I intervistuari 6). Megjithatë, të tjerë theksuan se mungesat e burimeve mbeten kritike: *“Mungon mbështetja financiare për mekanizmin, ashtu si edhe një fond emergjence dhe një grant specifik për Qendrat për Punë Sociale”* (I intervistuari 5).

Gjatë intervistave, të anketuarit kërkuar financim të qëndrueshëm, sisteme më të mira të të dhënave dhe koordinim më të fortë lokal. Disa vunë në dukje boshllëqe të vazhdueshme, përfshirë *“nevojën për fonde shtesë dhe strehimore”* (I intervistuari 5).

ari 9), “më shumë trajnime të stafit, rritje të fondeve për shërbimet mbështetëse dhe programe edukimi të komunitetit” (I intervistuari 11) dhe “qendra lokale që ofrojnë ndihmë psikologjike, ligjore dhe sociale në mënyrë që të mbijetuarat të ndihen të sig-urta dhe të mbështetura” (I intervistuari 12). Së bashku, këto reflektime pasqyrojnë si progresin e arritur ashtu edhe dobësitë strukturore që vazhdojnë të kufizojnë efektivitetin afatgjatë të sistemit.

TABELA 2 *Krahasimi i treguesve bazë dhe përfundimtar*

Treguesi	Studimi bazë (2023) ¹⁸	Studimi Përfun-dimtar (2025)	Ndryshimi
Niveli i perceptuar i dhunës në familje (DHBGJ) “I lartë/Shumë i lartë”	49% (E lartë 41% + Shumë e lartë 8%)	47% (E lartë 39% + Shumë e lartë 8%)	↓ 2 pp
Lehtësia e raportimit të rasteve të dhunës në familje “Shumë/Deri diku e vështirë”	68%	40%	↓ 28 pp
Kanalet e raportimit konsiderohen “Deri diku/Shumë konfiden-ciale”	82%	65%	↓ 17 pp
Pika kryesore e raporti-mit: Policia	96%	95%	↓ 1 pp
MKKDHF perceptohet si “Efektiv/Deri diku efektiv”	64%	85%	↓ 21 pp
Sfida kryesore për MKKDF: mungesa e fondeve/burimeve	41%	34%	↓ 7 pp
Besimi se mbështetja për viktimat është e mjaftueshme	39% Po	53% Po	↓ 14 pp

¹⁸ Qendra Kosovare për Studime Gjinore (KGSC) dhe Solidar Suisse Southeast Europe – Kosova. (2023). *Të Kuptuarit e Kontekstit Institucional: Vlerësimi i Dhunës me Bazë Gjinore në Kosovë*. Në dispozicion në <https://tinyurl.com/5spj9f5n>

Strategjitë e preferuara për parandalim	Arsimi 20%, Ligji 20%, Fuqizimi 21%	Mbështetje për të mbijetuarat 23%, Gjyqësor 21%, Rehabilitim 21%, Ndërgjegjësim 20%, Punësim 15%	↓ Zhvendosje drejt fokusit të përqendruar te të mbijetuarat
Praktikat më të mira ekzistojnë në bashki	45% Po	37% Po	↓ 8 pp
Nevojë për trajnim shtesë	68% Po	66% Po	↓ 2 pp
Pjesëmarrja në trajnime për DHBGJ/MKKDHF (2 vitet e fundit)	—	66% Po	
Dobia e trajnimit u vlerësua si “E dobishme/ Shumë e dobishme”	—	93% I dobishëm ose shumë i dobishëm	
Aftësitë e fituara përmes trajnimeve	—	Mbështetje për të mbijetuarat 30%, Trajtimi i rasteve 23%, Raportimi 20%, Koordinimi 19%	
Pengesa të zakonshme të të mbijetuarave	Ligjore 51%, Stigma 24%, Mbështetje 16%	Ekonomike 24%, Frikës 24%, Stigmës 23%, Ligjore 12%, Strehës 10%, Provave 7%	
Madhësia e mostrës (N)	N = 51	N = 62	↓ +11 të anketuar

PËRFUNDIM

Mes viteve 2023 dhe 2025, institucionet e Kosovës kanë shënuar përparim të matshëm në mënyrën se si koordinojnë, reagojnë dhe parandalojnë dhunën me bazë gjinore. Të dhënat tregojnë përmirësime të qarta në bashkëpunimin, kapacitetin dhe nivelin e ndërgjegjësimit institucional. Këto përmirësime lidhen drejtpërdrejt me ndërhyrjet e projektit, të cilat kanë kombinuar trajnime të strukturuar, shtrirje publike dhe mbështetje koordinuese në nivel lokal.

Mekanizmat Koordinues Komunalë kundër Dhunës në Familje (MKKDF) janë shfaqur si një nxitës kyç i këtij progresi. Krahësuar me nivelin bazë, më shumë komuna tashmë mbajnë takime të rregullta koordinuese dhe 85% e zyrtarëve i vlerësojnë MKKDF-të e tyre si funksionale dhe efektive. Kjo pasqyron një bashkëpunim më të fortë ndërmjet Policisë, Qendrave për Punë Sociale dhe autoriteteve lokale, si dhe role më të qarta dhe më të strukturuar në trajtimin e rasteve të DHBGJ-së.

Trajnimet kanë rezultuar gjithashtu me ndikim të lartë. Dy në tre të anketuar kanë marrë pjesë në seanca që lidhen me dhunën me bazë gjinore dhe/ose dhunën në familje (MKKDF), dhe pothuajse të gjithë e kanë vlerësuar përmbajtjen si të dobishme për punën e tyre të përditshme. Temat që janë trajtuar më shpesh, si mbështetja për të mbijetuarat, menaxhimi i rasteve dhe koordinimi ndërinstitucional, përputhen drejtpërdrejt me boshllëqet kryesore institucionale të identifikuara në vitin 2023. Si rezultat, zyrtarët tani demonstrojnë ndërgjegjësim më të madh për nevojat e të mbijetuarave dhe një zbatim më të qëndrueshëm të procedurave.

Megjithatë, sfidat vazhdojnë të jenë të pranishme. Mbulimi me shërbime mbetet i pabarabartë ndërmjet komunave. Burimet e kufizuara për strehimore dhe mbështetje psikosociale vazhdojnë të kufizojnë rehabilitimin afatgjatë për të mbijetuarat. Stigma dhe frika nga hakmarrja ndikojnë ende në raportim, veçanërisht në komunitetet më të vogla dhe rurale. Për më tepër, ndonëse koordinimi është përmirësuar, monitorimi dhe llogaridhënia brenda MKKDF-ve mbeten të pazhvilluara, shpesh të varura nga angazhimi individual dhe jo nga mekanizma të institucionalizuar.

Si përmbledhje, gjetjet tregojnë se sistemi i Kosovës për parandalimin dhe reagimin ndaj dhunës në familje po lëviz drejt një qasjeje më të besueshme, më të koordinuar dhe më të përqendruar te të mbijetuarat. Mbështetja e vazhdueshme, veçanërisht financiare, procedurale dhe teknike, mbetet thelbësore për të siguruar që këto arritje të jenë të qëndrueshme dhe të integruara në mënyrë efektive brenda strukturave të qeverisjes lokale.

REKOMANDIME

Bazuar në gjetjet e vlerësimit përfundimtar të vitit 2025, propozohen rekomandimet e mëposhtme për të mbështetur progresin dhe për të adresuar boshllëqet e mbetura:

Forcimi i koordinimit dhe qëndrueshmërisë lokale

- Mbajtja e takimeve të rregullta të MKKDHF-së dhe formalizimi i tyre përmes planeve vjetore të punës komunale.
- Ndarja e linjave specifike buxhetore brenda buxheteve komunale për financimin e aktiviteteve të koordinimit, mbledhjen e të dhënave dhe logjistikën.
- Vendosja e një kuadri të unifikuar monitorimi në nivel kombëtar për vlerësimin e funksionalitetit dhe rezultateve të MKKDHF-së.

Zgjerimi dhe institucionalizimi i ndërtimit të kapaciteteve

- Prezantimi i një cikli të vazhdueshëm trajnimi për policinë, punonjësit socialë, prokurorët dhe stafin komunal, i fokusuar në ofrimin e shërbimeve të përqendruara të mbijetuarat dhe mbrojtjen e konfidencialitetit të të dhënave.
- Zhvillimi i moduleve të avancuara dhe rifreskuese mbi menaxhimin e rasteve, procedurat ligjore dhe sistemet e të dhënave për DHBGJ-në, për të mbështetur transferimin dhe konsolidimin e njohurive.
- Përfshirja më sistematike e burrave dhe zyrtarëve meshkuj në trajnime, me qëllim promovimin e një përgjegjësie më të balancuar institucionale në parandalimin e dhunës me bazë gjinore.

Përmirësimi i shërbimeve të mbështetjes për të mbijetuarat

- Zgjerimi i shërbimeve të ndihmës psikosociale dhe ligjore, veçanërisht në komuna ku mungojnë strehimoret ose ekipet mobile të reagimit ndaj krizave.
- Krijimi i fondeve lokale emergjente që mund të aktivizohen shpejt për mbulimin e nevojave të menjëhershme të të mbijetuarave, përfshirë transportin, akomodimin dhe furnizimet bazë.
- Forcimi i partneriteteve ndërmjet Qendrave për Punë Sociale, zyrave të punësimit dhe OJQ-ve për lidhjen e të mbijetuarave me mundësi të riintegritit ekonomik.

Rritja e ndërgjegjësimit publik dhe parandalimit

- Vazhdimi i fushatave ndërgjegjëse që synojnë shkollat, të rinjtë dhe zonat rurale, me fokus në lidhjen ndërmjet normave gjinore dhe dhunës.
- Promovimi i iniciativave ndërmjet bashkëmoshatarëve dhe organizimi i dialogjeve komunitare të lehtësuara nga aktorë lokalë të trajnuar, për të siguruar angazhim të qëndrueshëm përtej periudhave të projektit.
- Theksimi dhe dokumentimi i praktikave të mira komunale në parandalimin dhe koordinimin institucional, për të inkurajuar përsëritjen dhe shpërndarjen e tyre në të gjithë Kosovën.

Mbledhja e të dhënave dhe llogaridhënia

- Integrimi i të dhënave të MKKDDH-së në bazën e të dhënave kombëtare mbi dhunën në familje për të siguruar koherencë dhe për të reduktuar dyfishimin.
- Kryerja e rishikimeve vjetore të progresit në koordinimin e DHBGJ-së dhe ofrimin e shërbimeve, me përfshirjen e institucioneve komunale dhe kombëtare.
- Mbështetja e qeverive lokale në hartimin e raporteve periodike gjinore, duke përfshirë të dhëna mbi rastet e DHBGJ-së, aktivitetet parandaluese dhe referimet e shërbimeve.

REFERENCAT

- Kushtetuta e Republikës së Kosovës me Amendamentet I–XXIV. (2020). <https://tinyurl.com/34kcdt2h>
- Këshilli i Evropës. (2022). *Vlerësim i përputhshmërisë së ligjeve, politikave dhe masave të tjera të Kosovës me standardet e Konventës së Stambollit*. <https://tinyurl.com/bddx437m>
- EULEX Kosovë. (2022). *Vlerësim i trajtimit të rasteve të dhunimit nga sistemi i drejtësisë në Kosovë*. <https://tinyurl.com/dafymvp9>
- Qeveria e Republikës së Kosovës. (2024). *Rregullore për organizimin dhe funksionimin e Zyrës së Koordinatorit Kombëtar për Mbrojtje nga Dhuna në Familje, Dhuna ndaj Grave dhe Dhuna në Baza Gjinore (GRK Nr. 37/2024)*. <https://tinyurl.com/2n4d35y8>
- Grupi për Studime Juridike dhe Politike (GLPS). (2024). Raport vjetor mbi trajtimin institucional të rasteve të dhunës në familje në Kosovë, korrik 2023 – qershor 2024. <https://tinyurl.com/c26xdxs5>
- Rrjeti i Grave të Kosovës. (2022). *Zvarritja e rasteve të dhunës me bazë gjinore nga sistemi gjyqësor*. <https://tinyurl.com/7tbnn47w>
- Qendra Kosovare për Studime Gjinore (QKSGJ) dhe Solidar Suisse Southeast Europe – Kosovë. (2023). *Të kuptuarit e kontekstit institucional: Vlerësimi i dhunës me bazë gjinore në Kosovë*. <https://tinyurl.com/5spj9f5n>
- Qendra e Kosovës për Studime të Sigurisë (QKSS). (2024). *Shqetësimet lidhur me sigurinë e grave në Kosovë*. <https://tinyurl.com/yfbcs5ez>
- Policia e Kosovës. (2025). *Statistikat zyrtare mbi veprat penale që lidhen me ngacimin seksual, sulmin seksual, përdhunimin dhe dhunën në familje për vitet 2023–2025 [Të dhëna të ofruara nga Zyra për Informim, përmes email-it]*.
- Ligji nr. 05/L-020 për Barazi Gjinore. (2015). <https://tinyurl.com/ydff8sts>
- Ligji nr. 08/L-185 për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Dhuna në Familje, Dhuna ndaj Grave dhe Dhuna me Bazë Gjinore. (2023). <https://tinyurl.com/bdd2zkub>
- Qeveria e Republikës së Kosovës. (2022). *Strategjia Kombëtare për Mbrojtje nga Dhuna në Familje dhe Dhuna ndaj Grave 2022–2026*. <https://tinyurl.com/s692ymrn>
- Misioni i OSBE-së në Kosovë. (2023). *Udhëzues për punë efektive të mekanizmave koordinues komunalë kundër dhunës në familje*. <https://tinyurl.com/y88244um>
- UN Women. (2023). *Ndryshimi i bazuar në të dhëna: Përmirësimi i reagimit ndaj dhunës në familje në Kosovë*. <https://tinyurl.com/38u59xbn>

